

1. ΘΕΜΑ

Έγκλιση τόνου

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

το αυτοκίνητό μου

θύμισέ μου

θύμισέ το μου

γράψε μου το

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Ήδη από τα πρώτα επίπεδα, αλλά όπως φαίνεται από τα πιθανά λάθη (βλ. παρακάτω) είναι απαραίτητο να γίνονται σχετικές αναφορές σε όλα τα επίπεδα.

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Για όλες τις περιπτώσεις έγκλισης, ο νόμος της τρισυλλαβίας

Για τα ουσιαστικά, οι δομές με κτητικά

Για τα ρήματα, η γνώση της προστακτικής και οι δομές

προστακτική (τρिसύλλαβη) + κλιτικό

προστακτική (δισύλλαβη) + κλιτικό + κλιτικό

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

Τα λάθη στην έγκλιση είναι από τα πιο κοινά σε όλες τις κατηγορίες μαθητών, και ανεξάρτητα από επίπεδο. Οι περισσότεροι από αυτούς που μαθαίνουν νέα ελληνικά αποδίδουν λανθασμένα την έγκλιση. Έτσι:

α) είτε αγνοούν τον τόνο που αναπτύσσεται:

το αυτοκίνητο μου

β) είτε αποδίδουν ως πρωτεύοντα τον αρχικό τόνο της λέξης και όχι τον αναπτυσσόμενο:

το αυτοκίνητό μου

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Με τον όρο έγκλιση αναφερόμαστε στην ανάπτυξη δεύτερου τόνου μέσα σε μια «φωνολογική λέξη» που απαρτίζεται από ένα ουσιαστικό ή ένα ρηματικό τύπο και κάποια ασθενή από τονική άποψη στοιχεία που ακολουθούν. Τέτοια είναι τα κτητικά και τα κλιτικά (ασθενείς τύποι των προσωπικών αντωνυμιών). Ο λόγος για την ανάπτυξη αυτού του δεύτερου τόνου συνδέεται με το νόμο της τρισυλλαβίας (βλ. σχετικό δελτίο):

(1) τοβιβλίμου

(2) τοαυτοκίνητόμου

Ο τόνος στο (1) βρίσκεται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή, κατά συνέπεια δεν παραβιάζεται ο νόμος της τρισυλλαβίας. Ο τόνος στο (2) βρίσκεται στην τέταρτη από το τέλος συλλαβή, παραβιάζεται λοιπόν ο νόμος της τρισυλλαβίας. Για το λόγο αυτό αναπτύσσεται ο δεύτερος τόνος στην παραλήγουσα της φωνολογικής λέξης.

Οι δύο τόνοι μέσα στη φωνολογική λέξη δεν είναι ισοδύναμοι. Πρωτεύων (ισχυρότερος) είναι ο τόνος που αναπτύσσεται, με δευτερεύοντα τον τόνο της λέξης-κεφαλής.

Τέλος, ο δεύτερος τόνος αναπτύσσεται πάντα με διαφορά μίας συλλαβής από τον τόνο της λέξης-κεφαλής:

- (3) θύμισέ μου
θύμισέ μου το

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Σχετικά με την παρουσίαση της έγκλισης, ο διδάσκων έχει δύο δυνατότητες:

α) είτε να αναφερθεί γενικά στο φαινόμενο, επεξετάζοντας την έγκλιση στα ουσιαστικά και στα ρήματα μαζί. Κάτι τέτοιο αφορά περισσότερο προχωρημένους μαθητές, στους οποίους εντοπίζουμε συχνά λάθη στην έγκλιση·

β) είτε να αναφερθεί στην έγκλιση κατά περίπτωση, με αφορμή τη διδασκαλία των κτητικών ή τα κλιτικά.

Και στις δύο περιπτώσεις, καλό θα ήταν να χρησιμοποιήσει αντιπαραβολικά παραδείγματα με έγκλιση και παραδείγματα χωρίς έγκλιση:

- (4) το στυλό μου το σπίτι μου το αδιάβροχό μου
 δες το γράψε το διάβασέ το

και στη συνέχεια να ανατρέξει στο νόμο της τρισυλλαβίας και να εξηγήσει γιατί σε κάποιες περιπτώσεις πρέπει να έχουμε και δεύτερο τόνο.

Στην πορεία αυτής της παρουσίασης, οι μαθητές μπορούν να ασκηθούν με τους εξής τρόπους:

1. Ο διδάσκων εκφωνεί εγκλιτικά και μη παραδείγματα και οι μαθητές λένε πού αναγνωρίζουν δεύτερο τόνο και πού όχι.
2. Ο δάσκαλος εκφωνεί εγκλιτικά και μη παραδείγματα και οι μαθητές επαναλαμβάνουν.
3. Οι μαθητές αποφασίζουν αν θα βάλουν τόνο σε εγκλιτικά και μη παραδείγματα και ύστερα διαβάζουν.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΜΠ6: Νόμος της τρισυλλαβίας

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 29-33.